

DATUM
2022-05-25
ERT DATUM
2022-03-10

DIARIENR
2022/73
ER BETECKNING
S2022/01247

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Slutbetänkandet Hälsa- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga (SOU 2022:6)

Statskontoret tillstyrker flera av utredningens förslag

Statskontoret instämmer i utredningens bedömning att det behövs ett tydligt och sammanhängande system för planering av hälso- och sjukvårdens beredskap som en del av totalförsvaret, som omfattar samtliga berörda aktörer, inklusive kommuner och regioner. Statskontoret tillstyrker därför utredningens förslag om:

- en ny definition och nya planeringsbestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen (avsnitt 5.1).
- bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som innebär att kommuner och regioner ska vara skyldiga att följa planeringsanvisningar för totalförsvarets hälso- och sjukvård och utföra de särskilda åtgärder för sådan hälso- och sjukvård som staten har bestämt (avsnitt 5.1.2).
- bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som innebär att om en kommun eller en region drabbats av en katastrof ska andra kommuner och regioner vara skyldiga att lämna hjälp (avsnitt 5.3).
- att Socialstyrelsen tillsammans med Folkhälsomyndigheten, E-hälsomyndigheten och Försvarsmakten, samt med kommuner och regioner, bör ta fram närmare underlag för vilken information som behöver framgå av händelsestyrd rapportering för lägesbilder (avsnitt 5.3.3).
- bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som innebär att om en kommun eller region har drabbats av en katastrof och det inte med stöd av de bestämmelser som föreslås i avsnitt 5.3 om skyldighet för kommuner och regioner att hjälpa varandra vid katastrofer i vården eller på andra sätt är möjligt att ge den hjälp som krävs för att häva katastrofen, så ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer besluta att katastroftillstånd gäller i den drabbade kommunen eller regionen (avsnitt 13.3.5).

- Statskontoret bedömer att dessa förslag genom att öka enhetligheten, ger förutsättningar för en ökad nationell likvärdighet och jämlikhet. Mot bakgrund av dessa värden anser Statskontoret att förslagets påverkan på den kommunala självstyrelsen är motiverade.

Statskontoret instämmer också i utredningens bedömning att:

- Planeringssystemet för totalförsvaret som gäller hälso- och sjukvård behöver omfatta kommuner, regioner och andra aktörer som har viktiga roller i utförandet av hälso- och sjukvård (avsnitt 4.1.8).
- Det finns goda skäl att undanröja varje oklarhet kring finansieringsansvar och detta bör lämpligen ske genom ändringar av ersättningsbestämmelsen i LEH. I samband med sådana ändringar kan nya och mer klagörande förarbeten skrivas. Bestämmelsen om statlig ersättning till kommuner och regioner i LEH bör således ändras (avsnitt 4.5).

Statskontoret ser ytterligare utredningsbehov

Statskontoret avstår från att lämna specifika synpunkter på utredningens övriga förslag. Däremot lämnar Statskontoret ett antal medskick till regeringen inför den fortsatta beredningen av utredningens förslag. I huvudsak handlar det om att Statskontoret ser behov av ytterligare analyser inom olika områden.

Viktigt med helhetssyn och att hänsyn tas till andra utredningar

Statskontoret vill understryka vikten av ett helhetsperspektiv när eventuella beslut fattas utifrån utredningens förslag, så att en stabil struktur kan skapas för såväl hälso- och sjukvårdens beredskap som för Sveriges krisberedskap och civila försvar i stort. Detta för att få till en så enhetlig och ändamålsenlig struktur som möjligt, och för att i möjligaste mån undvika att eventuella genomförda ändringar behöver rivas upp eller göras om när nya beslut ska fattas.

Ett antal andra utredningar har tillsatts de senaste åren som i större eller mindre utsträckning berör utredningens uppdrag och som därmed kan ha påverkan på de förslag som utredningen lämnar. Den kanske viktigaste är *Struktur för ökad motståndskraft* (SOU 2021:25) där en ny struktur för ledning och samordning inom det civila försvaret föreslås. Statskontoret vill peka på vikten av att eventuella beslut som fattas utifrån de förslag som utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap lämnar, stämmer överens med beslut utifrån förslag från utredningen om civilt försvar och andra utredningar.

Utredningens förslag får systempåverkan, men det nya systemet är inte alltid tydligt beskrivet

Relaterat till det ovanstående vill Statskontoret också lyfta fram vikten av att regeringen anlägger ett systemperspektiv i sitt fortsatta arbete. Utredningens många

förslag innebär, om de beslutas, att såväl statliga myndigheter som regioner och kommuner får delvis nya uppgifter. Exempelvis kan Socialstyrelsen sägas få en delvis ny roll genom de många nya föreslagna uppgifterna, såväl i relation till kommuner och regioner som till andra myndigheter (inte minst i förhållande till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB). Myndigheternas nya uppgifter innebär att de behöver hitta nya sätt att samspela sinsemellan i systemet, men de påverkar också förutsättningarna för regeringens och riksdagens styrning av systemet som helhet. Statskontoret noterar också att statens styrning stärks gentemot regioner och kommuner om utredningens förslag genomförs. Det beskrivs dock inte alltid tydligt hur utredningens förslag kommer att påverka relationerna och ansvarsförhållandena mellan den statliga nivån och den regionala och kommunala (mer om detta nedan).

Statskontoret bedömer att ytterligare analysarbete kan behövas för att tydliggöra roller, ansvarsfördelning och, inte minst, finansieringsansvar på området. Det är Statskontorets erfarenhet att oklarheter i roller och ansvar, till exempel mellan myndigheter, kommuner och regioner, ofta skapar svårigheter när det handlar om att samverka effektivt i en fråga.¹ Statskontoret hade gärna sett att utredningen mer utförligt beskrev hur de olika förslagen påverkar roller och samspel i systemet vid en allvarlig händelse, till exempel mellan Socialstyrelsen, MSB och regionerna, och mellan regeringen och ansvariga myndigheter inom området.

Konsekvenser för regioner och kommuner inte tillräckligt utredda

Statskontoret tillstyrker förslagen om en skyldighet för kommuner och regioner att följa planeringsanvisningar för totalförsvarets hälso- och sjukvård och utföra de särskilda åtgärder för sådan hälso- och sjukvård som staten har bestämt (avsnitt 5.1.2) och om en skyldighet för kommuner och regioner att hjälpa varandra (5.3), utifrån värden som nationell likvärdighet och jämlikhet.

Statskontoret anser dock att förslagets konsekvenser för kommuner och regioner inte är tillräckligt utredda. Utredningen drar till exempel slutsatsen att ”det inte finns andra mindre ingripande regleringsalternativ eller andra lösningar som på samma sätt skulle säkerställa de bestämmelser som utredningen nu föreslår”.² Statskontoret saknar ett mer underbyggt resonemang bakom detta påstående, exempelvis en tydligare jämförelse med andra möjliga regleringsalternativ.³

---

¹ Se exempelvis Statskontoret 2016:26. *Utvecklad styrning – om sammanhållning och tillit i förvaltningen*, Statskontoret 2022. *Regeringens styrning i tvärsektoriella frågor – en studie om erfarenheter och utvecklingsmöjligheter* och Statskontoret 2020. *Förvaltningsmodellen under coronapandemin*.

² SOU 2022:6, *Hälso- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga*, s. 409.

³ Jämför med Statskontoret 2011:17. *Kommunalt självstyre och proportionalitet*, s. 11.

Statskontoret bedömer också att den ambitionshöjning vad gäller hälso- och sjukvårdens beredskap som utredningens samlade förslag innebär, troligen kommer att innebära en ökad arbetsbörda och kostnad för regioner och kommuner, antingen direkt eller indirekt. Det kan exempelvis gälla utredningens bedömningar om planeringsunderlag på hälso- och sjukvårdsområdet (4.1.6), om planeringsansvisningar för totalförsvaret (4.1.8), om ytterligare föreskrifter om planering och särskild larmfunktion (5.1.1) samt förslaget om underlag för föreskrifter om uppgifter som kommuner och regioner ska lämna (5.3.3), för att nämna några. Dessa och andra av utredningens förslag och bedömningar kan komma att innebära bland annat extra planerings- och analysarbete för regioner och kommuner. Oavsett hur och av vem sådana uppgifter ska finansieras saknar Statskontoret en mer utförlig beskrivning av vilka ekonomiska och andra konsekvenser förslagen och bedömningarna kan få för kommuner och regioner.⁴

Mycket annat utredningsarbete kvarstår

Statskontoret bedömer slutligen att det återstår mycket utredningsarbete rörande flera av de andra frågor som utredningen lyfter fram utan att presentera färdiga förslag. Det gäller inte minst arbete från regeringens sida, i form av nya uppdrag till myndigheter, nya utredningsdirektiv, et cetera. Exempel på sådana frågor är förstärkningsresurser avsedda för sjukhus och vårdinrättning (7.1.1), Socialstyrelsens nationella förstärkningsresurs för traumavård (7.2.4), samordning av flygtransporter (11.2.4) och nationella standarder för sjuktransporter (11.2.5), för att nämna några.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Vikarierande utredningschef Hanna André och utredare Jonas Thelander, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

Jonas Thelander

---

⁴ Jämför med exempelvis Statskontoret 2022:9. *Administrativa kostnader i kommunsektorn – En analys av statens styrning av kommuner och regioner.*